

Kimberly Brubaker Bradley este o scriitoare americană născută în Fort Wayne, Indiana, în 1967. A studiat la Smith College din Northampton, Massachusetts, de unde a absolvit obținând o diplomă în chimie.

Un timp a lucrat ca redactor colaborator pentru diverse reviste și apoi ca redactor cu jumătate de normă. În aceeași perioadă lucra ca cercetător în chimie și scria noaptea sau dimineața foarte devreme. În cele din urmă, odată cu nașterea primului său copil, în 1994, a renunțat la postul de cercetător și s-a concentrat pe cariera literară.

Romanele ei istorice au fost foarte bine primite: *Războiul care mi-a salvat viața* a fost laureat cu Newbery Honor și a câștigat premiul Schneider Family Book, premiul Josette Frank și premiul Odyssey; *Jefferson's Sons (Fiii lui Jefferson)* a fost înscrisă pe lista de cărți notabile ale Asociației Americane a Bibliotecilor; *Ruthie's Gift (Darul lui Ruthie)* a fost în topul revistei *Publishers Weekly*; iar *For Freedom (Pentru libertate)* s-a numărat printre recomandările celor de la IRA Teachers' Choice și pe lista celor mai bune cărți ale anului întocmită de Bank Street College. Doamna Bradley și soțul ei au doi copii mari și locuiesc într-o fermă de cai de cincizeci și două de pogoane din Bristol, Tennessee.

KIMBERLY BRUBAKER BRADLEY

Războiul care m-a învățat să trăiesc

Traducere din engleză
de Iulia Arsintescu

arthur

Poți înțelege lucrurile cum dorești, dar asta nu înseamnă că le și crezi.

— Ada! Trebuie să bei ceva!

Vocea lui Susan, muștrătoare. Măinile lui Susan împingând în mâinile mele o cană de ceai rece.

— Nu vreau, am zis. Chiar nu vreau.

Susan mi-a strâns degetele în jurul căinii.

— Înțeleg, a zis ea, dar te rog să încerci. E ultimul lucru pe care îți vor îngădui să-l mai primești. O să-ți fie sete toată dimineața.

Piciorul meu drept era sucit într-o parte de la gleznă. Așa fusese toată viața mea. Oasele gleznei îmi crescuseră îndoite, astfel încât zgâriam cu unghiile pe jos, și ceea ce ar fi trebuit să fie talpa piciorului se îndrepta spre cer. Când mergeam, mă durea rău de tot. În ciuda bătăturilor, pielea crăpa și sângera.

În seara aceea pe care o petreceam în spital – au trecut aproape trei ani de-atunci – era 16 septembrie 1940. O zi de luni. Trecuse ceva mai mult de un an din războiul dintre Hitler și aproape tot restul lumii. Și unsprezece ani din războiul dintre restul lumii și mine.

Chiar a doua zi, chirurgii urmau să-mi taie oasele strâmbe ale gleznei și să le aranjeze din nou. Poate chiar să facă din ele ceva asemănător cu un picior care să funcționeze.

Am dus la buze cana de ceai primită de la Susan. M-am silit să sorb din ea. Gâtul mi s-a încheștat. Am tușit. Ceaiul s-a împrăștiat pe pături și pe tavă.

Susan a oftat. A șters ceaiul vărsat, apoi i-a făcut semn unei surori care pune camuflajul să vină să ia tava.

De la începutul războiului, în fiecare noapte ne acopeam ferestrele cu paravane negre, ca să nu-și găsească ținta bombardierele germane orientându-se după luminile noastre. Spitalul meu nu era în Londra, care acum suferea bombardamente în fiecare noapte, dar asta nu însemna că nu putea fi lovit. N-aveai de unde să știi niciodată ce-ar fi făcut nemții.

— O scrisoare pentru tine, mamă, a zis sora și i-a înțins lui Susan un plic, în timp ce strângea tava.

— Adusă la spital? Ce ciudat! E de la Lady Thorton, a zis Susan după ce a deschis-o.

Pe urmă a despăturit hârtia dinăuntru.

— Probabil că a expediat-o înainte să fi primit mesajul meu cu adresa pensiunii. Ada, sigur nu vrei să mă-nânci ceva? Pâine prăjită?

Am clătinat din cap. Gura de ceai pe care o înghițisem mi se învărtea în stomac.

— Cred că mi se face rău.

Susan a rămas cu răsuflarea tăiată. S-a uitat la mine, a înșfăcat un lighean de pe raftul de jos al noptierei de la capătul patului și mi l-a vârât sub bărbie. Eu am încheștat dinții și n-am lăsat să iasă nimic.

Mâna lui Susan tremura. Tremura și ligheanul. M-am uitat la fața ei. Se făcuse palidă și avea ochii mari, întunecați.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat. Ce spune scrisoarea?

— Nimic, a zis ea. Respiră adânc. Atât.

A lăsat ligheanul jos, a împăturit scrisoarea de la Lady Thorton și a băgat-o în poșetă. Dar ceva nu era în regulă. Îmi dădeam seama după fața ei.

— E vorba despre Untișor? am întrebat.

— Poftim?

— A pățit Untișor ceva?

Untișor era căluțul lui Susan. Îl iubeam. Stătea în grajd la Lady Thorton cât mă aflam eu în spital.

— A, nu, a zis Susan. Lady Thorton nu spune nimic despre Untișor, dar l-ar fi pomenit, dacă i se întâmpla ceva.

— Maggie?

Maggie era fiica lui Lady Thorton, prietena mea cea mai bună.

— Maggie e bine, a zis Susan.

Mâinile continuau să-i tremure ușor. Nici ochii ei nu arătau cum trebuie.

— Toată lumea din sat e bine.

— Și Jamie e bine, am zis.

Era o afirmație, nu o întrebare, pentru că trebuia să fie adevărat. Fratele meu, Jamie, nu era în sat, venise aici cu noi. Susan, Jamie și Bovril, pisica lui Jamie, locuiau într-o cameră închiriată la o pensiune de lângă spital. Jamie rămăsese acolo cu proprietărea.

Jamie avea șase ani. Noi crezuserăm că avea șapte, dar acum primise certificatul de naștere și se dovedise că încă nu-i împlinise.

Eu aveam unsprezece ani. Primisem și eu certificatul de naștere. De mai bine de o săptămână îmi cunoșteam exact data nașterii.

Susan a încuviințat.

— Jamie e bine.

Am tras adânc aer în piept.

— E vorba de ceva în stare să împiedice operația mea?

Cu mai mult de o săptămână în urmă, când mama încercase să ne smulgă de lângă Susan, ea ne spusese că nu și-ar da niciodată acordul ca eu să fiu operată. Putea să nu și-l dea nici acum, dar lui Susan nu-i mai păsa. Spunea că uneori ce-i corect și ce-i permis sunt lucruri diferite. Aveam nevoie de operație și urma să fiu operată.

N-am mai pus întrebări.

Susan mi-a dat deoparte părul de pe frunte. Eu m-am ferit.

— Nu voi lăsa nimic să oprească operația, a zis ea.

Dar tot era ceva în neregulă cu vocea și cu expresia ei. Știam că avea legătură cu scrisoarea de la Lady Thorton. Lady Thorton era în stare să supere pe toată lumea. Când o întâlnisem prima oară, înainte să știu cum o cheamă, am numit-o „femeia cu față de oțel”. Era tăioasă ca un topor.

Lady Thorton nu se putea amesteca între noi și-aici. Pierduserăm aproape tot ce avea Susan în casă, dar eu încă îi aveam pe Jamie, pe Susan, pe Bovril și pe Untișor. Iar mâine urma să mă opereze. Era mai mult decât destul.

Poți înțelege lucrurile cum dorești, dar asta nu înseamnă că le și crezi.

Acum ceva mai mult de un an, învățasem singură să merg în garsoniera mamei, la Londra. Păstrasem secretul, ștergeam sângele de pe jos în fiecare zi înainte să se întoarcă ea acasă. Nu voiam decât să fiu în stare să ies afară, nu să plec din oraș, dar faptul că am învățat să merg m-a salvat. Când mama l-a trimis pe Jamie departe de Londra, împreună cu alți copii, din cauza

bombardamentelor lui Hitler, am șters-o și eu. Până la urmă, am ajuns amândoi la Susan și la Untișor, într-un sat de provincie din Kent, la malul mării.

Atunci, Susan nu ne-a vrut. Nici noi n-am vrut-o pe ea, dar eu îi voiam căluțul, iar lui Jamie și mie ne-a plăcut mâncarea ei, așa că în cele din urmă am ajuns toți trei să dorim să stăm împreună. Bineînțeles, a apărut pe urmă mama să ne ia înapoi acasă. Asta s-a întâmplat abia acum o săptămână. Susan s-a hotărât să se lupte pentru noi. A venit după noi la Londra, iar asta înseamnă că eram toți departe de casa ei, în noaptea când bombardierele nemțești au distrus-o în întregime. Așa că răul cel mai mare – venirea mamei după noi – s-a transformat în cel mai mare bine – faptul că n-am murit în bombardament.

Acum toată lumea se purta ca și cum operația de a doua zi urma să fie binele cel mai mare din viața mea, iar asta mă făcea să mă îngrijorez că se putea întâmpla ceva rău. Susan spunea că nu poate ieși rău. Spunea că ea spera ca după operație piciorul meu să funcționeze așa cum trebuie, dar nu conta dacă nu se întâmpla așa. Eram bine acum și urma să fiu bine și după aceea, în-diferent ce s-ar fi petrecut.

Poate.

Depinde în întregime ce înțelegi prin *bine*.

Eram încă în plin război. Surorile susțineau că sunt în stare să mute toți pacienții în pivniță suficient de repede, în caz că anunță sirenele un raid aerian. Încă nu fuseseră nevoite să facă asta vreodată, deci nu știa nimeni dacă-i adevărat.

Susan s-a aplecat și m-a îmbrățișat. Era greu pentru amândouă. Am oftat. Stomacul încă mi se zvârcolea.

— Să nu-ți faci griji, a zis Susan. Ne vedem mâine-dimineată. Dormi.

N-am putut să dorm, dar noaptea a trecut oricum. Dimineată, Susan m-a ținut de mână în timp ce o soră îmi împingea pe hol patul cu roți. Ne-am oprit în fața unei uși grele, albe.

— Doar până aici poți merge, i-a spus sora lui Susan.

Nu-mi dădusem seama că Susan urma să mă lase singură. M-am agățat de ea.

— Și dacă operația nu reușește?

Și-a încheștat o clipă degetele de ale mele.

— Curaj, a zis ea, apoi mi-a dat drumul.

În sala de operație, un bărbat în halat lung mi-a ținut o mască înaintea feței.

— Când îți pun masca pe gură, a zis el, vreau să numeri foarte încet până la zece.

Am ajuns abia la patru și am adormit.

Trezitul de sub efectul eterului a fost mai greu. Aveam piciorul drept imobilizat, parcă prins în capcană. Nu mă puteam mișca. Am început să transpir și să mă zbat să scap. Fusesem prinsă în bombardament, îngropată sub dărâmături. Nu-mi puteam mișca piciorul. Și pe urmă, eram cumva din nou închisă în dulapul puturos de sub chiuveță, în fostul nostru apartament din Londra. Mă încuiase mama înăuntru. Gândacii...

— Ssst, am auzit la ureche vocea blândă a lui Susan. Liniștește-te. S-a terminat. Ești bine.

Nu eram bine. Nu puteam fi închisă în dulap, nu cu mama...

Cineva mi-a imobilizat brațele. A aruncat peste mine o pătură și a strâns-o bine în jurul meu.

— Deschide ochii, a zis Susan, blândă în continuare. Operația s-a terminat.

Am deschis ochii. Chipul lui Susan a plutit încețoșat în fața mea.

— Ești în siguranță, a zis ea.

Am înghițit cu greu.

— Minți, am zis.

— Nu mint.

— Nu-mi pot mișca piciorul. Piciorul drept. Piciorul strâmb...

— Nu ai niciun picior strâmb, a spus Susan. Nu mai ai.

M-am trezit de-adevăratelea în mijlocul nopții, iar patul meu era înconjurat de paravane. Printre ele licărea o lumină slabă.

— Susan? am șoptit.

S-a apropiat de pat o soră din tura de noapte.

— Ți-e sete? m-a întrebat.

Am încuviințat. Mi-a turnat apă și am băut.

— Cât de tare te doare?

Nu puteam mișca piciorul drept, pentru că după operație doctorii mi-l puseseră în ghips. Acum îmi aminteam. Sub fașa ghipsată, simțeam în jurul gleznei o durere surdă care urca pulsând spre genunchi.

— Nu știu, am zis. Mă doare tot timpul.

— Mai mult decât poți suporta?

Am clătinat din cap. Puteam suporta aproape orice. Sora a zâmbit.

— Atunci e bine, a zis ea. Mi-a spus mama ta că ești rezistentă. Înghite asta, a adăugat și mi-a întins o pastilă.

— Susan nu-i mama mea, am zis.

Îi eram recunoscătoare Domnului pentru asta. Am înghițit pastila și am adormit din nou.

Când am deschis ochii, fața lui Jamie era la câțiva centimetri de a mea. Părul lui părea nepieptănat de săptămâni în șir. Avea ochii roșii și umflați. Plângea. M-am ridicat speriată în coate.

— Ce s-a întâmplat?

Jamie s-a aruncat pe pat. M-a lovit peste ghips. M-am strâmbat.

— Ușurel, a zis Susan și l-a tras înapoi.

Jamie s-a lipit de mine.

L-am luat în brațe și m-am uitat la Susan peste capul lui.

— Spune-mi ce s-a întâmplat, am zis.

— E vorba despre scrisoarea de la Lady Thorton, a răspuns Susan.

Am încuviințat. Știam deja.

— Mama noastră a murit, a zis Jamie.

Poți înțelege lucrurile cum dorești, dar asta nu înseamnă că le și crezi.

Știam că mama mea lucra nopțile într-o fabrică de muniții din Londra. Știam că peste Londra cădeau acum bombe în fiecare noapte, în valuri groaznice și feroase. Știam că nemții ținteau mai ales fabricile, în special pe cele de muniții. Fusesem și eu prinsă într-un bombardament. Pereți de cărămidă îmi explodaseră deasupra capului. Sticla spulberată plutise după aceea ca zăpada pe deasupra străzilor.

Știam, deci, că mama putea muri. Dar pur și simplu nu credeam. În ciuda tuturor bombardamentelor. Credeam că mama va trăi mereu.

Credeam că Jamie și cu mine n-o să fim liberi nicio dată.

L-am îmbrățișat pe Jamie. Plângea în hohote. M-a lovit iarăși peste ghips. Am reușit să nu țip.

Susan a îndesat o pernă între Jamie și ghipsul meu. S-a așezat pe colțul patului. L-a mângâiat pe Jamie pe spate.

— E adevărat? am întrebat eu.

— E adevărat, a zis ea.

— Adevărat-adevărat?

— Îmi pare rău, a zis Susan.

— *Chiar* îți pare rău? am spus.

Oare *mie* îmi părea rău? Presupun că da. Era cu puțință? Mama mă ura.

„N-o să ne mai vezi niciodată“, îi spusese cu o săptămână în urmă, la Londra. Iar ea răspunsese: „Îmi promiți tu?“

Acum era adevărat.

— Åsta nu-i un final fericit, a zis Susan. Nu-i cel mai rău final cu putință, dar nu-i unul fericit și eu regret acest lucru. Sunt recunoscătoare, totuși, că am ajuns la un final. Mama voastră nu vă mai poate face rău.

— Nu.

Nu știu dacă mama și cu mine am fi putut ajunge vreodată la un final fericit. Sperasem mereu – sigur că da, doar era mama mea –, dar era și Åsta încă un lucru pe care nu-l puteam crede cu adevărat. M-am întors spre Jamie.

— De ce ești trist? Mama ne-a urât. A spus-o cu gura ei. Jamie a hohotit și mai tare.

— Eu am iubit-o, a zis el.

Jamie era mai bun decât mine. Probabil chiar o iubise pe mama. Eu nu. Voiam s-o iubesc. Și voiam mai mult decât orice să mă iubească ea.

M-am uitat din nou la Susan.

— Ce-ar trebui să simt?

O fiică bună s-ar fi simțit tristă, bănuiesc. Dar din moment ce mama murise, eu nu mai eram fiica nimănui.

Nu eram tristă. Nu eram bucuroasă. Sau furioasă. Sau nicicum.

Susan m-a strâns de mână peste spatele îngust al lui Jamie.

— Orice-ai simți e bine.

— Există vreun cuvânt pentru când nu simți nimic?

— Da, a zis Susan. Ești năuc. Eu m-am simțit năucită când am aflat că a murit mama.

M-am uitat la ea.

— Când a murit mama ta?

— Acum câțiva ani. Cu câteva luni înaintea lui Becky.

Becky, cea mai bună prietenă pe care o avusese vreodată Susan, murise de pneumonie cu trei ani înainte de război. Știam asta. Locuiseră împreună; casa bombardată a lui Susan fusese mai întâi casa lui Becky, iar tot Becky i-l dăduse și pe Untișor.

— Amândouă morțile au fost grele, a zis Susan. Față de mama aveam sentimente complicate.

Am dat drumul mâinii lui Susan.

— De unde a știut Lady Thorton de mama?

Până acum o săptămână, nu mai aflaserăm nimic despre ea vreme de un an întreg; nu trimisese nicio vorbă, în ciuda tuturor scrisorilor pe care i le-am scris împreună cu Susan, până când a apărut să ne ia cu forța înapoi la Londra pe Jamie și pe mine.

— Am dat Organizației Femeilor Voluntare noua adresă a mamei tale, a zis Susan. Un grup al OFV din Londra a luat legătura cu Lady Thorton. Probabil că urmăresc lista victimelor.

OFV, Organizația Femeilor Voluntare, se ocupa cu treburi legate de război. Susan făcea parte din grupul OFV din satul nostru. Organizația era condusă de Lady Thorton, cea care devenea astfel responsabilă de copiii evacuați, cum eram Jamie și cu mine.

Susan s-a întins din nou să mă ia de mână. Eu m-am ferit. Jamie continua să plângă. Voiam să-l liniștesc, dar mă simțeam goală pe dinăuntru. Nu mai știam ce eram, Jamie și cu mine, după moartea mamei. Puteam rămâne cu Susan? Mai eram evacuați?

— Ce se întâmplă mai departe? am întrebat.